

Шляхи зміцнення фінансової безпеки підприємств в Україні в умовах повоєнної економічної нестабільності

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ

Анотація. У дослідженні визначено особливості формування та забезпечення фінансової безпеки підприємств України в умовах воєнних викликів і повоєнної економічної нестабільності. Проаналізовано основні загрози фінансовій стійкості суб'єктів господарювання, зумовлені руйнуванням виробничої інфраструктури, порушенням логістичних зв'язків, нестабільністю фінансового середовища та обмеженим доступом до фінансових ресурсів. Обґрунтовано ключові напрями зміцнення фінансової безпеки підприємств, зокрема підвищення ефективності фінансового менеджменту, диверсифікацію джерел фінансування, удосконалення управління фінансовими ризиками та впровадження інноваційних і цифрових технологій..

Ключові слова: фінансова безпека, фінанси підприємств, фінансовий менеджмент, фінансовий стан, економічна нестабільність.

WAYS TO STRENGTHEN THE FINANCIAL SECURITY OF ENTERPRISES IN UKRAINE IN CONDITIONS OF POST-WAR ECONOMIC INSTABILITY

Abstract. In the study the features of the formation and provision of financial security of Ukrainian enterprises in the conditions of military challenges and post-war economic instability are identified. The main threats to the financial stability of business entities are analyzed, caused by the destruction of production infrastructure, disruption of logistical connections, instability of the financial environment and limited access to financial resources. The key areas of strengthening the financial security of enterprises are substantiated, in particular, increasing the efficiency of financial management, diversifying sources of financing, improving financial risk management and introducing innovative and digital technologies.

Keywords: financial security, enterprise finances, financial management, financial condition, economic instability.

В умовах сучасних трансформацій економічного середовища України, спричинених воєнними подіями та подальшим етапом повоєнного відновлення, особливої актуальності набуває проблема забезпечення фінансової безпеки підприємств. Воєнні втрати виробничого потенціалу, порушення логістичних ланцюгів, нестабільність фінансових ринків, зростання інфляційного тиску та обмежений доступ до інвестиційних ресурсів суттєво ускладнюють функціонування суб'єктів господарювання. За таких умов фінансова безпека підприємств виступає важливою передумовою їх стабільної діяльності, збереження конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку.

Фінансова безпека підприємств є важливою складовою економічної безпеки держави та визначальним фактором стабільного функціонування суб'єктів господарювання. В умовах повномасштабної війни в Україні фінансова діяльність підприємств зазнала суттєвих трансформацій, що обумовлено руйнуванням виробничої інфраструктури, порушенням традиційних логістичних маршрутів, зниженням внутрішнього та зовнішнього попиту, а також високим рівнем макроекономічної невизначеності. Сукупність зазначених факторів суттєво вплинула на стан фінансової безпеки підприємств, зумовивши зростання рівня фінансових ризиків та посилення загроз їх платоспроможності, ліквідності, рентабельності та фінансовій стійкості.

Однією з ключових проблем функціонування підприємств у період воєнного стану стало скорочення обсягів виробництва та реалізації продукції. Значна частина підприємств була змушена тимчасово призупинити діяльність або релокувати виробничі потужності до більш безпечних регіонів країни [1, с.39]. Такі процеси супроводжувалися додатковими фінансовими витратами, пов'язаними з переміщенням обладнання, відновленням

виробничих процесів, налагодженням нових каналів постачання та збуту продукції. У результаті цього зростало навантаження на фінансові ресурси підприємств, що негативно позначалося на їх фінансовому стані.

Важливим фактором, що вплинув на стан фінансової безпеки підприємств, стала нестабільність фінансового середовища. Коливання валютного курсу, інфляційні процеси, зростання вартості енергетичних ресурсів та логістичних послуг суттєво ускладнили фінансове планування діяльності підприємств. Підвищення витрат виробництва та обігу призводило до скорочення рівня прибутковості, що, у свою чергу, обмежувало можливості формування внутрішніх фінансових резервів і знижувало здатність підприємств протистояти зовнішнім економічним шокам.

Суттєвим викликом для забезпечення фінансової безпеки підприємств стало також обмеження доступу до фінансових ресурсів. В умовах воєнної економіки банківські установи підвищують вимоги до кредитоспроможності позичальників, що ускладнює залучення позикового капіталу для фінансування інвестиційних проєктів або підтримки поточної діяльності. Крім того, скорочення інвестиційної активності, зумовлене високим рівнем ризиків, негативно позначається на можливостях підприємств щодо модернізації виробництва та підвищення їх конкурентоспроможності.

Окремої уваги потребує проблема порушення господарських зв'язків між підприємствами, що є наслідком руйнування логістичної інфраструктури та зміни географії ринків збуту. Втрата традиційних партнерів, затримки у постачанні сировини та матеріалів, а також ускладнення експортно-імпортних операцій спричиняють зниження ефективності виробничо-фінансової діяльності підприємств [2]. У таких умовах зростає ймовірність виникнення касових розривів, що негативно впливає на платіжну дисципліну та фінансову стійкість суб'єктів господарювання.

Водночас війна стимулювала певні адаптаційні процеси у діяльності українських підприємств. Багато з них були змушені переорієнтувати виробництво, диверсифікувати ринки збуту, впроваджувати нові управлінські підходи та цифрові технології. Такі трансформації сприяли формуванню більш гнучких моделей управління фінансовими ресурсами, що є важливим елементом зміцнення фінансової безпеки підприємств у довгостроковій перспективі.

Враховуючи зазначене, зміцнення фінансової безпеки підприємств в Україні в умовах повоєнної економічної нестабільності є одним із ключових завдань забезпечення сталого розвитку національної економіки. Повоєнний період зазвичай характеризується високим рівнем економічної невизначеності, структурними трансформаціями господарського середовища, значними інфраструктурними втратами, а також необхідністю відновлення виробничого потенціалу підприємств. У таких умовах фінансова безпека підприємств виступає не лише передумовою їх ефективного функціонування, а й важливим чинником економічного відновлення держави загалом. Саме тому формування дієвих механізмів зміцнення фінансової безпеки підприємств потребує комплексного підходу, що передбачає вдосконалення системи фінансового менеджменту, підвищення адаптивності підприємств до змін зовнішнього середовища та ефективне використання фінансових ресурсів.

Одним із важливих напрямів зміцнення фінансової безпеки підприємств є підвищення ефективності системи фінансового менеджменту. У повоєнний період підприємства в основному стикаються з необхідністю оперативного реагування на динамічні зміни економічної кон'юнктури, що зумовлює потребу у впровадженні сучасних методів фінансового планування, бюджетування та контролю. Важливу роль у цьому процесі відіграє формування системи стратегічного фінансового планування, яка дозволяє забезпечити раціональний розподіл фінансових ресурсів, підвищити ефективність управління грошовими потоками та мінімізувати ризики виникнення фінансових дисбалансів [3]. Запровадження таких підходів сприяє зміцненню ліквідності підприємств, підвищенню їх платоспроможності та формуванню достатнього рівня фінансових резервів для подолання можливих кризових ситуацій.

Не менш важливим шляхом забезпечення фінансової безпеки підприємств є диверсифікація джерел фінансування їх діяльності. В умовах повоєнної економічної нестабільності доступ до традиційних фінансових ресурсів, зокрема банківського

кредитування, може бути обмеженим через підвищені ризики та обережну політику фінансово-кредитних установ. У зв'язку з цим підприємствам доцільно розширювати спектр джерел залучення фінансових ресурсів, використовуючи інструменти залучення інвестицій, грантових програм, партнерських проєктів, а також механізми державно-приватного партнерства. Диверсифікація фінансових ресурсів дозволяє зменшити залежність підприємств від окремих джерел фінансування, підвищити їх фінансову гнучкість та забезпечити стабільність фінансової діяльності.

Важливим напрямом зміцнення фінансової безпеки підприємств є вдосконалення системи управління фінансовими ризиками. У повоєнний період підприємства часто функціонують у середовищі підвищеної невизначеності, що проявляється у нестабільності валютного курсу, інфляційних процесах, коливаннях цін на енергоресурси, а також у зміні умов зовнішньоекономічної діяльності. За таких умов особливого значення набуває впровадження системного підходу до ідентифікації, оцінювання та мінімізації фінансових ризиків. Це передбачає застосування сучасних інструментів фінансового аналізу, використання механізмів страхування ризиків, диверсифікацію господарських операцій та формування резервних фондів [4]. Реалізація таких заходів сприяє підвищенню стійкості підприємств до впливу зовнішніх економічних шоків та забезпечує стабільність їх фінансових результатів.

Суттєвим шляхом зміцнення фінансової безпеки підприємств є також підвищення ефективності управління витратами та оптимізація структури фінансових ресурсів. У повоєнних умовах підприємства здебільшого змушені функціонувати в середовищі обмежених ресурсів, що потребує раціонального використання фінансового потенціалу. Оптимізація витрат, впровадження енергоефективних технологій, модернізація виробничих процесів та підвищення продуктивності праці дозволяють зменшити фінансове навантаження на підприємства та підвищити рівень їх фінансової стійкості. Водночас важливим є забезпечення збалансованої структури капіталу, що передбачає оптимальне співвідношення власних і позикових фінансових ресурсів.

Окремим напрямом зміцнення фінансової безпеки підприємств у повоєнний період є активізація інноваційного розвитку та цифрової трансформації бізнес-процесів. Використання сучасних цифрових технологій у сфері управління фінансами дозволяє підвищити прозорість фінансових операцій, покращити якість фінансового аналізу та забезпечити більш ефективний контроль за використанням фінансових ресурсів. Крім того, впровадження інноваційних рішень сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств, розширенню ринків збуту та зміцненню їх фінансового потенціалу.

Таким чином, зміцнення фінансової безпеки підприємств в Україні в умовах повоєнної економічної нестабільності потребує реалізації комплексної системи заходів, спрямованих на підвищення ефективності фінансового управління, диверсифікацію джерел фінансування, вдосконалення системи управління ризиками, оптимізацію витрат та активізацію інноваційного розвитку. Реалізація зазначених напрямів сприятиме формуванню фінансово стійких та конкурентоспроможних підприємств, здатних ефективно функціонувати в умовах економічної трансформації та забезпечувати відновлення економіки України у повоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зеліско Н. Релокація підприємства як інструмент економічної безпеки в умовах воєнного стану. *Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія: Економіка АПК*. 2023. №30. С. 38-43.

2. Кирилук І. М., Сокур А. В. Організація логістичних процесів підприємства в умовах війни: проблеми та рішення. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-54> (дата звернення: 10.03.2026).

3. Гріщенко І. В., Гринчук Т. П. Основні аспекти фінансового планування в системі фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2020. Вип. 22. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-14> (дата звернення: 10.03.2026).

4. Томашук І. В., Томашук І. О. Управління фінансовими ризиками підприємства як

складова забезпечення сталого функціонування суб'єкта економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-64> (дата звернення: 10.03.2026).

Погришук Галина Борисівна, д-р, екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ, м. Вінниця, e-mail: g.pogrishchuk@wunu.edu.ua

Pogrishchuk Halyna, Doctor of Economics, professor, the head of the Department of Finance, Banking and Insurance, Vinnytsia Educational and Research Institute of Economics of WUNU, Vinnytsia, e-mail: g.pogrishchuk@wunu.edu.ua

